

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ТЕПЛО ДЛЯ НАШИХ ОСЕЛЬ

ДОМБРОВСЬКИЙ О. Г. – народний депутат України, в.о. Голови Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки,
САВЧУК С. Д., - Голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України,
ГЕЛЕТУХА Г.Г. - голова правління Біоенергетичної асоціації України

Для України, враховуючи її високу залежність від імпортованих енергоносіїв, біоенергетика як галузь енергетики, що базується на використанні біопалив, що виробляються з біомаси, є одним із найголовніших пріоритетних стратегічних напрямків розвитку економіки. І європейський досвід свідчить: енергія, вироблена з відновлюваних джерел, відіграє дедалі більшу роль у загальному енергетичному балансі. Згідно з останніми даними, в ЄС частка відновлюваних джерел уже сьогодні становить 15%, в Україні цей показник у рази менший. Щоб скоротити розрив і активізувати даний процес, у якому, на жаль, з різних причин не було досягнуто істотних успіхів і Україна в черговий раз втратила можливість провести життєво й важливі реформи в галузі енергетики та енергоефективності і провалює виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, 21 березня ц.р. парламент України 238 голосами ухвалив у другому читанні та в цілому законопроект №4334 «Про внесення змін до Закону України «Про теплопостачання» щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії», що дає системний інституційний інструмент, який дозволить заміщувати дорогий імпортований газ українськими альтернативними видами палива, стимулюватиме виробництво тепла «не з газу» і сприятиме залученню іноземних та вітчизняних інвестицій у цю сферу.

Автори аналізують основний зміст законопроекту і «плюси», які він принесе державі, розвитку нової біоенергетичної галузі та пересічним споживачам теплової енергії.

Про що, власне, законопроект?

Документ, до речі, розроблений народними депутатами за участю провідних експертів Держенергоефективності та профільної Біоенергетичної асоціації України, пропонує:

- **встановлення** органами місцевого самоврядування тарифів на теплову енергію, що виробляється з альтернативних джерел **на рівні 90%** від діючого тарифу на тепло з газу або середньозваженого в регіоні для бюджетних установ та населення;

- **середньозважений тариф** на теплову енергію, вироблену з газу для потреб населення та бюджетних установ, розраховується в розрізі адміністративно-територіальних одиниць у затвердженому Кабінетом Міністрів України порядку.

Іншими словами, вирішує дві загальні проблеми, на яких варто зупинитись більш детально.

Як відомо, до прийняття закону при встановленні тарифів на тепло з альтернативних джерел регулятором (НКРЕКП) чи органами місцевого самоврядування застосовувався принцип **«собівартість + 6%»**. Він дістався нам у спадок від радянських часів і абсолютно не відповідає засадам ринкової економіки, в якій живе країна нині. Принцип «стимулював» виробників теплової енергії завищувати усіма можливими способами собівартість, оскільки їхня рентабельність мала складати 6% від собівартості. Чим вище собівартість – тим більший прибуток. А платити за збільшену собівартість доводилося споживачам. Крім того, даний принцип абсолютно не стимулює ні підприємства теплокомуненерго, ані приватних інвесторів вкладати кошти в інноваційні проекти; у держави та комунальників коштів теж

немає. У інвестора завжди є альтернатива – покласти свої кошти на депозит в надійний банк. Наприклад, Ощадбанк заплатить в такому випадку **15,5%** річних. То який сенс вкладати їх у альтернативну котельню під **6%**, ще й з купою додаткових ризиків?

Ще один недолік чинної практики – тарифоутворення. До прийняття 22.09.2016 р. Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» всі виробники теплової енергії з альтернативних джерел затверджували свій тариф в НКРЕКП. Їх уже сьогодні – понад 300, і кожен з них передавав сотні цих розрахунків свої собівартості на перевірку регуляторів. Звісно, регулятор виявлявся переважаний і не міг затвердити ці тарифи в короткі терміни. Типові очікування виробниками затвердження їхніх тарифів становили до 3-х місяців, бувало – й до 6 місяців.

Після прийняття згаданого вище закону про Національну комісію, всі виробники теплової енергії з альтернативних джерел повинні затверджувати свій тариф в органах місцевого самоврядування. Проте, затвердженої Кабінетом Міністрів методики для цього досі не розроблено. Це створило нову проблему виробникам: НКРЕКП вже не затверджує тарифи, а органи місцевого самоврядування ще не можуть цього робити.

Законопроект, власне, і спрямований на вирішення цих проблем. Він передбачає встановлення тарифів на альтернативне тепло органами місцевого самоврядування за простою та зрозумілою формулою, яка не вимагає багатосторінкових розрахунків і перевірок. Такий тариф забезпечує мінімальний прийнятний рівень рентабельності для залучення інвестицій у цю галузь.

Крім того, законопроект встановлює тариф на тепло з альтернативних джерел не тільки для котельень, а й для ТЕЦ, що, в свою чергу, стимулюватиме виробництво тепла в більш ефективному циклі – спільно з виробництвом електроенергії.

Який рівень тарифу буде достатнім для виробників альтернативного тепла?

Нижче – розрахунки окупності великого проекту на біомасі в централі-

зованому теплопостачанні: 10 МВт, на деревній трісці (Таблиця 1).

Вважаємо, ці результати переконують, що **90%** від газового тарифу – це мінімальний тариф, який може бути цікавим для інвестицій в умовах України. Якщо тариф буде встановлено на нижчому рівні, ніхто інвестувати в такі проекти в ЖКГ не буде, власне, що й відбувається зараз. Звертаємо увагу, що це великий проект (10 МВт). На практиці переважна кількість проектів буде меншої потужності, їх окупність буде гіршою.

Таким чином, запропонований в законопроекті підхід формування тарифів дозволяє збільшити рентабельність інвестицій з **6%** при нинішній практиці до **15-20%**. За таких умов, кінцевий споживач відразу відчує зниження тарифів, а компанія, що здійснила інвестицію, матиме достатні умови повернення коштів.

Досвід теплопостачання на основі біомаси в інших країнах

Нагадаємо, згідно з директивою 2012/27 ЕУ «Про енергоефективність», «Ефективним центральним теплопостачанням та охолодженням», вважається «система центрального теплопостачання або охолодження, що використовує мінімум 50% відновлюваної енергії, 50% скидного тепла, 75% тепла від когенерації, або 50% комбінації такої енергії та тепла». Згідно з цією термінологією, законопроект 4334 спрямовано саме на створення в Україні ефективних систем централізованого теплопостачання.

Досвід європейських країн свідчить, що у них протягом останніх 20 років у виробництві теплової енергії стабільно зростає частка відновлюваних джерел, переважно – біопалива: деревної тріски, соломи, пелет, брикетів. У середньому по Євросоюзу ця частка складає 23%. В окремих країнах даний показник значно вищий: в Норвегії — 70%, у Швеції — 65%, в Литві — 61%, у Данії — 47%, в Австрії — 41%, у Фінляндії — 37%, в Латвії — 28%.

Наприклад, дані по Литві наведені у таблиці 2.

Для України така практика – теж не нова. Виробники тепла з відновлюваних джерел працюють у промисловості, комерційних та бюджетних установах, причому, за нижчими тарифами, ніж виробники теплової енергії з газу. Але для їхнього входження в систему централізованого теплопостачання необхідне прийняття даного законопроекту.

Що дає прийняття цього законопроекту?

- Споживач гарантовано отримає альтернативне тепло, на 10% дешевше за газове. Це поступово знижуватиме загальну ціну теплової енергії для

Таблиця 1.

Показник	Котел, що працює на трісці деревини, 10 МВт
Ціна на деревну тріску з доставкою, грн/т без ПДВ	750
Споживання палива тис. т/рік	35
Економія газу, млн м3 /рік	9,5
Загальні інвестиції, млн Євро	1,4
Дисконтований термін окупності, роки (ставка дисконту 10%), - тариф на виробництво теплової енергії: 950 грн/Гкал без ПДВ* (в разі прийняття ЗП 4334).	6,2
Внутрішня норма рентабельності	19%

* при тарифі на альтернативну теплову енергію на рівні 90% (950 грн/Гкал без ПДВ) від тарифу на тепло з газу (середній по Україні - 1050 грн/Гкал без ПДВ).

Таблиця 2.

Доля біомаси у виробництві тепла у Литві		
	2015	2020 (прогноз)
Опалення приватних будинків	80%	80%
Централізоване теплопостачання	61%	80%
Споживання тепла промисловістю	33%	55%

Таблиця 3.

Ситуація до прийняття закону	Ситуація після прийняття законопроекту 4334
Споживання підприємств теплокомуненерго 7,3 млрд м3 імпортованого природного газу (в 2016 р).	Можливість заміщення природного газу альтернативними джерелами в Т Е на 30-50% (протягом 3-5 років дії закону).
Оплата цього імпортованого газу на рівні \$1,3 млрд /рік (при ціні \$200 дол/1000 м3).	Покращення торговельного балансу України на \$300 - 650 млн/рік (протягом 3-5 років дії закону).
Критично низький рівень оновлення інфраструктури централізованого теплопостачання.	Значні приватні інвестиції в інфраструктуру централізованого теплопостачання (до 30-50% теплогенеруючих потужностей можуть бути замінені на нові протягом 3-5 років дії закону).
Сплачені гроші йдуть в країни-імпортери газу (Росія, ЄС) і створюють там робочі місця.	Створення до 25 тис нових робочих місць в Україні, збільшення податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.

кінцевих споживачів.

- Створимо новий кластер української економіки, нові робочі місця, нові машинобудівні заводи.

- Зменшимо споживання та імпорт газу, поліпшимо наш торговельний баланс і знизимо тиск на гривню.

- Підвищимо енергетичну безпеку і незалежність країни.

- Започаткуємо прозору конкуренцію при виробництві теплової енергії. Закон стане першим кроком до створення конкурентного ринку теплової енергії, паралельна робота над створенням якого активно йде зараз.

Законопроект призведе до значного позитивного макроекономічного ефекту (Таблиця 3.).

Переконані: прийняття законопроекту № 4334 «Про внесення змін до закону України «Про теплопостачання» щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел енергії» - крок у правильному напрямку. Реалізація цього закону дозволить створити конкурентоспроможні умови для виробників тепла з альтернативних джерел енергії та пришвидшити темпи заміщення газу у теплоенергетиці, є важливим кроком на шляху до виконання зобов'язання перед Енергетичним Співтовариством щодо збільшення частки енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, в кінцевому енергоспоживанні у 2020 році до 11 %.